

John Pocock's methodology in political thought; Contextual historiography and linguistic paradigm

Mehdi Bakhshi*

Mohammadjavad Gholamreza Kashi**

Abstract

The question of what is the method of John Pocock in political thought is the main concern of the present study. Along with Quentin Skinner and John Don, he is one of the founders of the Cambridge School of Methodology of Political Thought, which, despite Skinner's introduction in Iran, has neglected John Pocock's methodology. Emphasis on the historical political context along with the dominant linguistic paradigm is the main feature of his methodology. According to John Pocock's method of historiography, in order to study political thought, one must place the texts of political thought in their historical context, and on the other hand, the linguistic analysis of these texts as part of a paradigm or action of speech. Characteristic features of Pocock methodology are: historical context on the one hand and language, action, discourse and paradigm on the other. This method is opposed to text-based methodology. Following the publication of Pocock's work and his research on seventeenth-century British political thought, we are witnessing the discovery of a kind of Republican tradition that has challenged the tradition of liberalism in recent decades.

Keywords: political thought, historiography, context, paradigm, civic republicanism.

* Ph.D. Candidate of Political Thought, Allameh Tabataba'i University, mbakhshi79@gmail.com

** Associate Professor of Political Science, Allameh Tabataba'i University (Corresponding Author), javadkashi@gmail.com

Date received: 03/10/2020, Date of acceptance: 13/05/2022

Introduction

Collingwood's idea that historians should examine the thoughts of historical actors based on their own time and Leslette's idea that the intentions of thinkers can be reconstructed based on textual evidence are the foundations of the method. He created a new school of political thought called the Cambridge School. (James, 2019: 3) In the Cambridge school, history should be understood in relation to politics and politics in relation to history. (Alexander, 2016: 361) The intellectual history of this school is known by the works of John Pocock, Quintin Skinner and John Dunn. The members of the Cambridge School are considered pioneers of the historical turn in the study of past thoughts and policies, and they provide innovative perspectives to examine the origins and nature of modern political thought. John Pocock articles titled "History of Political Thought; Methodological research", John Dunn with the title "Identity of historical ideas" and Quintin Skinner with the title "Meaning and understanding in the history of ideas", between 1962 and 1969, established the Cambridge school as a school in methodology. (Whatmore, 2015: 61-62) In the meantime, the publication of Pocock's article became the main manifesto of the Cambridge approach and showed him as the leader of this school. (James, 2019: 4)

The question of what is John Pocock's methodology in political thought is the main concern of the present research. Thus, the main question is, what are the main features of John Pocock's methodology in political thought? And what are its characteristics? And what effect has this type of methodology had on reviving the idea of civil republicanism? In response to the above questions, the hypothesis of the article is that: based on John Pocock's historiographical method, to study political thought, on the one hand, the texts of political thought should be placed in their historical context, and on the other hand, the linguistic analysis of these texts should be A partial title of a paradigm or speech act. The characteristics of Pocock's methodology are: the historical context on one hand and language, action, discourse and paradigm on the other hand. In his opinion, in order to write the history of political thought, one should pay attention to the text, linguistics and history of the thoughts that are being investigated. This means that these ideas have emerged in the context of which text, language and history. In other words, according to John Pocock's methodology, in order to investigate political thought, like a historian, in addition to examining the historical and political contexts of the period of formation of thought, the dominant language paradigm of that period should also be identified and taken into consideration. After the publication of Pocock's works and his research on the political thought of the 17th century England, we have

witnessed the discovery of a kind of republican tradition that has challenged the tradition of liberalism in the past decades.

Discussion & Result

Pocock's concern is the history of political thought and the correct understanding of it. Political thought is formed from several linguistic actions that can be understood by political actors in their specific historical contexts. In other words, political thought is produced in a plural linguistic space, which Pocock calls historical discourse or historiography. (Pocock, 2009: viii) In his opinion, there are two approaches to investigate political thought. In the first approach, which is emphasized by Pocock, political thought is considered as an aspect of social behavior in which people show their behavior in dealing with each other and the institutions in the society. Which leads to the formation of political thought. In the second approach, political thought is only considered as an aspect of intellectual activities. Political thought is a reflection of the social structure and political conditions of that society. Our historian believes that thought reflects the society and interests in it. Pocock believes that in order to understand political thought, one should look at the history of historiography as a branch of political thought. (James, 2019: 8) The subject of Pocock's historiography is paradigms. As he writes, "The actors of my story are more paradigms than people, concepts that are used for a longer period of time and do not change so easily." (Pocock, 1971: 29) Thus, from Pocock's point of view, the methodological tools of the historiography of political thought constitute the historical context on one side and language, action, discourse and paradigm on the other side. In Pocock's methodology, paying attention to the historical and political conditions of the period in which the political thought was written is a necessary condition for its investigation, but it is not sufficient; because the linguistic paradigms or the dominant political language of that period should also be identified and taken into consideration. In his opinion, it is only by adopting such an approach that the reader or historian of political thought can find a common ground with the author of the creation and through that can reach an understanding of his political thought. Pocock's main basis is linguistic paradigms, especially political language, and he tends towards a kind of structuralism, and in this regard, he has been influenced by Thomas Cohen's paradigm idea and Ferdinand de Saussure's linguistics.

Pocock believes that in order to understand political thought, one should look at the history of historiography as a branch of political thought. (James, 2019: 8) He considers

historiography as a form of political thought and believes that "we will gain a better theoretical understanding of political societies if we know what, why, when and how they produced their history and They discuss about it. In addition, historians, who considers himself one of them, gain a better understanding of political theory and political phenomena. (Pocock, 2011: 1) In his book *Ancient Law and Feudal Laws* (Pocock, 1987), which is a study about the history of thought in 17th century England, he emphasizes that historical thought is nothing like mere historiography. He wants to show how "pasts" are conceptualized, and how the relationships between them lead to the formation of a concept called "history". (Pocock, 1962: 24) History is not just the political history of past events: history is something from the past that can be related to the understanding of politics, and politics cannot be studied separately from history. The question that arises is what is this "thing"? In political science, there are facts that are developed by laws; In the history of political thought, it is a thought that can be considered as actions or accidents; In the field of political philosophy, they are signs of eternal truths; And from the point of view of political theology, it is a unique event that can be generalized to all events and in all places. (Alexander, 2016: 362-364)

For Pocock, the historian of thought at work is like a student who must be familiar with the languages of debate in the historical context. He should know which language was used, how and why in historical debates. (Pocock, 1962: 13) According to him, relationships between humans are made through language, a language that emphasizes a number of institutionalized and pre-existing structures. "The words that carry out my action do not belong to me, but have been borrowed by me, moreover, the said words have been institutionalized. Therefore, my actions are pre-instituted; They must be implemented through institutionalized methods. But the language structures that are institutionalized are created to be used by more than one person, and they work for more than one purpose and in more than one situation; These words are never free from doubt. "To perform a speech act, I have to borrow someone else, and exactly the other person is also stuck in such a predicament; All verbalized actions are mediating. But the institutionalization of my language makes it comprehensible to others, and in this way, he can give my answer using words that I also understand, and thus the communication is saved from doubt. In fact, it is this institutionalization that allows us to understand each other and respond to each other. Language gives me power, but a power that I cannot control alone and prevent others from participating in it. In exercising the power of verbal action, I have entered into a politics of shared power. Based on the language used in any society, there have always been a set of rules, such as the rules that exist

between masters and slaves or men and women, forcing the latter based on ideology. The first to act. In such an atmosphere, the slave cannot use the master's language to build his own world. (Pocock, 1973: 38-39)

Conclusion

Based on what has been said, Pocock has planned his methodology based on historiography; This methodology, in contrast to the text-centered methodology of Ostravas, emphasizes contextualism along with the linguistic paradigm, and is briefly categorized as follows:

1. In order to investigate political thought, it is necessary to reconstruct and re-create the atmosphere of the creation of the text based on the historical and political conditions of the period of formation of that thought.

2. The historian of political thought may know more about the historical and social world of that text than what the author shows in the text, and based on this, he can make hypotheses about explicit, implicit, unconscious and even contrary intentions and actions from the fact contained in the text;

3. Language is an act of power that the speaker applies to the listener, and discourse is a series of actions that are performed in language and within the framework of the linguistic paradigm;

4. In order to clarify the structure and organization of the research, the dominant language paradigm in each historical period should be identified; Paradigms may be modified or completely changed. Studying the history of political thought is studying the rise and fall of paradigms. One of the paradigms that has always received attention and is once again becoming a dominant language paradigm is civil republicanism;

5. By reconstructing the context or historical and political conditions and identifying the dominant language paradigm, a common ground is created between the reader (historian) and the author of the text, within the framework of which it is possible to understand political thought.

روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه سیاسی؛

تاریخ‌نگاری زمینه‌گرا و پارادایم زبانی^۱

مهدی بخشی*

محمدجواد غلامرضا کاشی**

چکیده

پرسش از چیستی روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه سیاسی، دغدغه اصلی پژوهش حاضر است. جان پوکاک در کنار کوئینتن اسکینر و جان دان از بنیانگذاران مکتب کمبریج در روش‌شناسی اندیشه سیاسی می‌باشد. تأکید بر بستر یا زمینه تاریخی سیاسی در کنار پارادایم زبانی مسلط، مشخصه اصلی روش‌شناسی وی می‌باشد. بر اساس روش تاریخ‌نگاری جان پوکاک، برای مطالعه اندیشه سیاسی بایستی از یک سو متون اندیشه سیاسی را در زمینه تاریخی‌شان قرار داد و از سوی دیگر به تحلیل زبانی این متون به عنوان جزئی از یک پارادایم یا کنش گفتاری پرداخت. مشخصه‌های روش‌شناسی پوکاک نیز عبارتند از: زمینه یا بستر تاریخی در یک سو و زبان، کنش، گفتمان و پارادایم در سوی دیگر. این روش در مقابل روش‌شناسی متن‌محور قرار می‌گیرد. پس از انتشار کارهای پوکاک و تحقیقات وی درباره اندیشه سیاسی قرن هفدهم انگلستان شاهد کشف نوعی سنت جمهوری‌خواهی هستیم که در دهه‌های گذشته سنت لیبرالیسم را به چالش کشیده است.

کلیدواژه‌ها: اندیشه سیاسی، تاریخ‌نگاری، زمینه، پارادایم، جمهوری‌خواهی مدنی.

* دانشجوی دکتری اندیشه سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، mbakhshi79@gmail.com

** دانشیار علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول)، javadkashi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۱۲

۱. مقدمه

رابین جورج کالینگوود^۲ در کتاب *ایده تاریخ* (The Idea of History) که پس از مرگش در سال ۱۹۴۶ به چاپ رسید، ادعا کرد که گذشته را نمی‌توان تنها با رجوع به چیزی که وی آن را «بیرون» از حوادث، و واقعیاتی درباره انسان‌ها و مسیر حرکت آنها می‌نامید، درک کرد. برای این امر لازم است که «درون» کنشها، یا رابطه بین یک کنش و زمینه ایدئولوژیکی آن نیز تشریح شود. مثال مشهوری که کالینگوود مطرح می‌کند ترور ژولیوس سزار هست. به نظری وی اینکه صرفاً بگوییم یک نفر اسلحه برداشته و سزار را ترور کرد، علت اصلی کشته شدن وی را نشان نمی‌دهد. بلکه علت کشته شدن سزار در اعمالی بوده که وی انجام داده و در واقع به خاطر دیکتاتور بودنش هست که ترور شد و برای فهم این ترور باید چنین مسائلی تحلیل شوند. او به عنوان ستمگری دیده می‌شود که در تقابل با اندیشه جمهوری رومی (Roman Republic) و قانون مشروطه قرار گرفته بود. به طور خلاصه بازسازی اندیشه‌هایی که توسط کنشگران تاریخی بیان شده است، برای درک یک کنش تاریخی ضروری می‌باشد. (Whatmore, 2015: 61)؛ برای بررسی بیشتر نگاه کنید به (Collingwood, 1956)

حدود سه سال پس از انتشار کتاب کالینگوود، پیتر لسلِت (Peter Laslett) تفسیری از کتاب *پدرسالار* (Patriarcha) اثر رابرت فیلمر^۳ را منتشر کرد. وی هنگام تفسیر این کتاب تلاش کرد دست به بازیابی «آرشیوهای» بازمانده از آن دوران بزند و با بررسی آن‌ها بدان نتیجه رسید که آنچه تا سال ۱۹۴۹ میلادی در مورد اندیشه‌ی سیاسی فیلمر گفته و تفسیر شده همگی نادرست بوده‌اند؛ چرا که در تفسیر اندیشه‌ی فیلمر هیچ توجهی به آرشیوهای موجود و یا نگاهی زمانی به آثار و مباحث او و نیز زمانه‌اش نشده است و همین امر سبب خطای تاریخ‌نگاری در بررسی اندیشه‌ی فیلمر شده است. بدین سان، برای پرهیز از این خطای تاریخ‌نگاری لازم است مورخ اندیشه با بازیابی آرشیو آثار اندیشمند و نیز آثار نوشته‌شده در آن ایام تلاش کند میان سه لحظه‌ی مرتبط یک اثر، یعنی «لحظه‌ی نگارش»، «لحظه‌ی چاپ» و «لحظه‌ی نشر» تمایز قائل شود، چنین تمایزی موجب می‌شود تا بدانیم که یک اثر سیاسی در چه ایام و با چه هدفی نوشته شده است. کارهای لسلِت در خصوص اندیشه جان لاک نیز نشان داد تصور و تفسیری که سالهای متمادی در خصوص رساله‌ی دوم حکومت لاک وجود داشت و آن را رساله‌ای در توجیه و بزرگداشت انقلاب شکوهمند ۱۶۸۸ معرفی کرده بود، ناشی از بی‌دقتی، عدم توجه به آرشیو پژوهی و تحقیق در اسناد منتشر نشده و بعضاً موضع‌گیری ایدئولوژیکی بوده است. وی با انتشار ویرایشی جدید تمام آن تفسیرها را بی‌اعتبار ساخت؛ چراکه بر اساس اسناد کتابخانه‌ی

لاک، او این رساله را نه در ۱۶۸۹ بلکه ده سال قبل از آن و در زمان فزونی یافتن سلطنت مطلقه چارلز دوم نوشته بود. (Dunn and Wrigley, 2005; Whatmore, 2015: 61)

بدین سان ایده‌ی کالینگوود مبنی بر اینکه تاریخ‌نگاران بایستی اندیشه‌های کنشگران تاریخی را بر اساس زمان خود آنها بررسی کنند و ایده‌ی لسلت در خصوص اینکه نیات اندیشمند می‌تواند بر اساس شواهد متنی (textual) بازسازی شوند، مقدمات تأسیس روش‌شناسی جدیدی در اندیشه سیاسی با نام مکتب کمبریج را فراهم ساخت. (James, 2019: 3) در مکتب کمبریج باید تاریخ در ارتباط با سیاست و سیاست در ارتباط با تاریخ فهمیده شود. (Alexander, 2016: 361) تاریخ فکری این مکتب با کارهای جان پوکاک، کوئیتین اسکینر و جان دان شناخته می‌شود. اعضای مکتب کمبریج پیش‌آهنگان چرخش تاریخی در مطالعه اندیشه‌ها و سیاست‌های گذشته محسوب شده و دیدگاه‌های بدیعی را برای بررسی ریشه‌ها و ماهیت اندیشه سیاسی مدرن ارائه می‌کنند. مقالات جان پوکاک با عنوان «تاریخ اندیشه سیاسی؛ تحقیقی روش‌شناسانه»، جان دان با عنوان «هویت اندیشه‌های تاریخی» و کوئیتین اسکینر با عنوان «معنی و فهم در تاریخ اندیشه‌ها»، بین سالهای ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۹، مکتب کمبریج را به عنوان مکتبی در روش‌شناسی تثبیت کرد. (Whatmore, 2015: 61-62) در این بین انتشار مقاله پوکاک به عنوان مانیفست اصلی رویکرد کمبریج درآمد و وی را به عنوان سرآمد این مکتب نشان داد. (James, 2019: 4)

تأکید مکتب کمبریج بر زمینه یا بستر تاریخی (context) از ویژگی‌های بارز آن به شمار می‌رود. از این منظر می‌توان گفت که رویکرد این مکتب باستان‌شناسانه می‌باشد. (Pocock, 1994: 10) علاوه بر این آنها معتقدند که از طریق زبان سیاسی و تغییرات آن است که ما می‌توانیم به فهمی از اندیشه سیاسی و سازماندهی تاریخی آن بر اساس منطق پارادایم‌های فکری دست یابیم. به همین دلیل بایستی متنها در زمینه ایدئولوژیکی‌ای که در آن به وجود آمده‌اند قرار داده شوند، و از مسائل اصلی سیاسی جامعه‌ای که متنها در آن نوشته شده‌اند سوال شود. (Pinto, 2000: 3) بنیان‌گذاران اصلی مکتب کمبریج، یعنی پوکاک، اسکینر و دان، علاقمندی‌های متفاوتی را در خصوص تاریخ تفکر و تئوری سیاسی در پیش گرفتند. پوکاک تحقیقات خود را بر تاریخ تاریخ‌نگاری متمرکز کرد، اسکینر بر روی تاریخ فلسفه و دان بر روی فهم تئوری سیاسی به مثابه شاخه‌ای از تحقیقات تاریخی. در کل ویژگی‌های روش‌شناختی‌ای که این مکتب ارائه کرد، فهم اندیشمندان سیاسی نسبت به ایده‌ی جمهوری‌خواهی را تغییر داده است. اسکینر در ایران شناخته شده است ولی در مطالعه اندیشه سیاسی از روش‌شناسی پوکاک

غفلت شده است. پژوهش حاضر تلاش دارد تا در حد وسع خود به این امر پردازد و امیدوار است آغاز راهی باشد برای شناخت بیشتر روش‌شناسی پوکاک در اندیشه سیاسی (تاریخ‌نگاری) و اندیشه جمهوری‌خواهی مدنی.

پرسش از چیستی روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه سیاسی، دغدغه اصلی پژوهش حاضر می‌باشد. بدین سان سوال اصلی بدین قرار می‌باشد که ویژگی‌های اصلی روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه سیاسی چیست؟ و چه مشخصه‌هایی دارد؟ و اینکه این نوع از روش‌شناسی چه تأثیری در احیاء اندیشه جمهوری‌خواهی مدنی داشته است؟ در پاسخ به سوالات فوق فرضیه مقاله بدین قرار است که: بر اساس روش تاریخ‌نگاری جان پوکاک، برای مطالعه اندیشه سیاسی بایستی از یک سو متون اندیشه سیاسی را در زمینه تاریخی‌شان قرار داد و از سوی دیگر به تحلیل زبانی این متون به عنوان جزئی از یک پارادایم یا کنش گفتاری پرداخت. مشخصه‌های روش‌شناسی پوکاک نیز عبارتند از: زمینه یا بستر تاریخی در یک سو و زبان، کنش، گفتمان و پارادایم در سوی دیگر. به نظر وی برای نوشتن تاریخ اندیشه سیاسی می‌بایست بر متن، زبان‌شناسی و تاریخ اندیشه‌هایی که مورد بررسی قرار می‌گیرند توجه کرد. بدین معنی که این اندیشه‌ها در بستر کدام متن، زبان و تاریخی ظهور کرده‌اند. به عبارت دیگر بر اساس روش‌شناسی جان پوکاک، برای بررسی اندیشه سیاسی بایستی همچون یک تاریخ‌نگار، علاوه بر بررسی زمینه‌های تاریخی و سیاسی دوره شکل‌گیری اندیشه، پارادایم زبانی مسلط آن دوره نیز شناسایی و مورد توجه قرار گیرد. پس از انتشار کارهای پوکاک و تحقیقات وی درباره اندیشه سیاسی قرن هفدهم انگلستان شاهد کشف نوعی سنت جمهوری‌خواهی هستیم که در دهه‌های گذشته سنت لیبرالیسم را به چالش کشیده است.

۲. روش‌شناسی اندیشه سیاسی جان پوکاک؛ تاریخ‌نگاری

جان جی. ای. پوکاک (John Greville Agard Pocock) دانشمندی سیاسی و مورخ اندیشه سیاسی، در سال ۱۹۲۴ در انگلستان متولد شده است. سال ۱۹۲۷ به همراه خانواده به نیوزیلند مهاجرت می‌کند، جایی که پدرش، گرویل پوکاک (Greville Pocock)، استاد کالج کانتربری بوده است. بعداً به دانشگاه کمبریج رفته و دکتری تخصصی خود را با راهنمایی هربرت باترفیلد (Herbert Butterfield) کسب می‌کند. پوکاک مجدداً به نیوزیلند برگشته و در دانشگاه اوتاگو (Otago) به تدریس می‌پردازد و در ادامه دانشکده علوم سیاسی دانشگاه کانتربری را تأسیس می‌کند. در سال ۱۹۶۶ به آمریکا مهاجرت کرده و ابتدا در دانشگاه واشنگتن و سپس در دانشگاه جان هاپکینز

کرسی استادی تاریخ به پوکاک واگذار می‌شود و این همکاری همچنان به عنوان استاد بازنشسته، ادامه دارد. پوکاک بالغ بر ۲۳ کتاب نوشته یا ویراستاری کرده است. شهرت وی بیشتر به خاطر مطالعاتش درباره جمهوری خواهی، اندیشه سیاسی دوران متقدم اروپای مدرن در قرن‌های هفدهم و هجدهم، و روش‌شناسی تاریخی در اندیشه سیاسی می‌باشد. (Alun Jones, 2000)

دغدغه پوکاک تاریخ اندیشه سیاسی و برداشت درست از آن است. اندیشه سیاسی، از کنش‌های زبانی متعددی شکل می‌گیرد که توسط بازیگران سیاسی، در زمینه‌های تاریخی خاص خودشان، قابل فهم می‌باشد. به عبارت دیگر اندیشه سیاسی در یک فضای متکثر زبانی تولید می‌شود که پوکاک آن را گفتمان تاریخی یا تاریخ‌نگاری (Historiography) می‌نامد. (Pocock, 2009: viii) جامعه سیاسی با هر درجه‌ای از استقلال، داستان‌هایی از گذشته خود خلق می‌کند و از آنها برای شکل دادن به کنش‌های جدید استفاده کرده و تجربه‌های جدیدی برای زمان حاضر تحمیل می‌کند. (Pocock, 2009: xv) به نظر وی برای بررسی اندیشه سیاسی دو رویکرد وجود دارد. در رویکرد اول که مورد تأکید پوکاک می‌باشد، اندیشه سیاسی به مثابه جنبه‌ای از رفتار اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که در آن انسان‌ها در برخورد با یکدیگر و نهادهای موجود در جامعه، رفتاری از خود بروز می‌دهند که به شکل‌گیری اندیشه سیاسی منتهی می‌شود. در رویکرد دوم اندیشه سیاسی صرفاً به عنوان جنبه‌ای از فعالیت‌های روشنفکرانه در نظر گرفته می‌شود. رویکرد اول توسط مورخین در پیش گرفته می‌شود و رویکرد دوم توسط فلاسفه. به نظر وی اندیشه سیاسی گرایش عجیبی برای تبدیل شدن به فلسفه دارد. (Pocock, 1962: 5-6)

در این دو حوزه متمایز برای مطالعه اندیشه سیاسی، چه اتفاقی رخ می‌دهد زمانی که مفاهیم از سنت نشأت می‌گیرند و یا زمانی که مفاهیم به مثابه کنش در داخل سنت به کار گرفته می‌شوند. در اولی ما با فعالیتی فکری در معنای انتزاعی آن مواجه هستیم و در دومی با فعالیتی که می‌توانیم آن را کنش سیاسی بنامیم. تاریخ‌نگاری اندیشه بیشتر از فعالیت صرفاً انتزاعی و ذهنی به کنش (action) علاقمند می‌باشد. بین محتویات روشنفکرانه قطعه‌ای از تفکر و نقشی که برای تحت تأثیر قرار دادن کنش سیاسی ایفا می‌کند، تفاوت وجود دارد. برای تشریح یک کنش بایستی علاوه بر شرایطی که کنش مذکور در آن قرار گرفته است، به سنت نهفته در آن کنش نیز توجه نمود. تاریخ‌نگاری یک کنش، پژوهشی است راجع به اینکه چگونه ایده‌ها، اعتقادات و زبان مباحثه به فهم ما از یک کنش در شرایط ویژه آن کنش، کمک می‌کند؛ تاریخ

نگاری اندیشه مطالعه فعالیتی فکری، مفهوم سازی و شکل گیری ایده‌هاست که از شرایط و سنت‌های ویژه‌ای نشأت می‌گیرد. (Pocock, 1962: 11-14)

اندیشه سیاسی بازتابی از ساختار اجتماعی و شرایط سیاسی آن جامعه می‌باشد. مورخ ما معتقد است که اندیشه، جامعه و علایق موجود در آن را انعکاس می‌دهد. «علاقه ما در این است که نشان دهیم چگونه پروسه انعکاس (reflection) شکل می‌گیرد و چگونه زبان تجربه بی‌واسطه‌ای از شرایط موجود در جامعه را انعکاس می‌دهد. به عبارت دیگر به دنبال بررسی این موضوع هستیم که سنت‌ها و ساختار یک جامعه چگونه تفکر سیاسی آن جامعه را به وجود می‌آورد. قرن هجدهم انگلستان فقط با فساد و احزاب اداره نشده است، اما مرد انگلیسی قرن هجدهم - نه فقط تبلیغات سیاسی - در مورد چگونگی آن گفته و نوشته است.» بین فکر و تجربه یک خلاء (gap) وجود دارد، و این وظیفه اندیشه‌های مورخ سیاسی است که این خلاء را پر کرده و تلاش کند اهمیت آن را درک نماید. (Pocock, 1962: 17)

پوکاک معتقد است که برای فهم اندیشه سیاسی می‌بایست به تاریخ نگاری، به مثابه شاخه‌ای از اندیشه سیاسی، نگریست. (James, 2019: 8) وی تاریخ‌نگاری را شکلی از اندیشه سیاسی دانسته و معتقد است که «ما فهم تئوریک بهتری از جوامع سیاسی کسب خواهیم کرد به شرط آنکه بدانیم آنها چه، چرا، کی و چگونه تاریخ خود را تولید کرده و راجع به آن بحث می‌کنند.» علاوه بر این، مورخین، که خود را نیز یکی از آنها می‌دانند، فهم بهتری از تئوری سیاسی و پدیده‌های سیاسی به دست می‌آورند. (Pocock, 2011: 1) وی در کتاب *قانون باستان و قوانین فتودال* (Pocock, 1987) که مطالعه‌ای است درباره تاریخ اندیشه در قرن هفدهم انگلستان، تاکید دارد که اندیشه تاریخی چیزی شبیه به تاریخ نگاری صرف نیست. او می‌خواهد نشان دهد که چگونه «گذشته‌ها» مفهوم سازی می‌شوند، و روابط بین آنها چگونه باعث شکل گیری مفهومی می‌شود که «تاریخ» نام دارد. (Pocock, 1962: 24) تاریخ صرفاً تاریخ سیاسی حوادث گذشته نیست: تاریخ چیزی (something) از گذشته است که می‌تواند با فهم سیاست ارتباط داشته باشد و سیاست را نمی‌توان جدای از تاریخ مورد مطالعه قرار داد. سوالی که پیش می‌آید این است که این «چیز» چیست؟ در علوم سیاسی واقعیت‌هایی (facts) هستند که با قوانین بسط یافته‌اند؛ در تاریخ اندیشه سیاسی، اندیشه‌ای است که می‌توان آن را به مثابه کنش‌ها و یا تصادفات در نظر گرفت؛ در حوزه فلسفه سیاسی، نشانه‌هایی از حقایق ابدی هستند؛ و از منظر الیهات سیاسی، حادثه‌ای منحصر به فرد است که به همه حوادث و در همه مکان‌ها تعمیم داده می‌شود. (Alexander, 2016: 362-364)

می‌توان گفت که تاریخ‌نگاری از نظر پوکاک ساختن روایت‌هاست. روایت‌هایی که با برخی از انواع کنش‌ها از جمله کنش گفتاری عجین شده و در بستر تاریخی به نمایش در می‌آید. روایت تاریخی روشی برای فکر کردن درباره سیاست، به ویژه اندیشه سیاسی است. روایت‌های متعددی در هر جامعه وجود دارد، چرا که سیاست، فعالیتی به چالش کشیده شده می‌باشد که در آن کنشگران اهداف متنوعی دارند، داستان‌های مختلفی روایت می‌کنند و در روایت‌هایی که موفقیتی در آن به دست آورده‌اند زندگی می‌کنند. اگر این روایت‌ها غیرقابل مقایسه یا تطبیق باشند، و تنها یک روایت در جامعه وجود داشته باشد، جامعه‌ای سیاسی در کار نخواهد بود. بنابراین تاریخ‌نگاری از دو منبع سرچشمه می‌گیرد: ساختن روایت‌ها و شناسایی آرشیوها. کار روایت‌ها، ضبط کردن داستان‌ها و افسانه‌ها و کنش‌ها می‌باشد. فهمیدن این روایت‌ها برای اعضای جامعه مشکل است، اما امکان‌پذیر می‌باشد، و پوکاک تلاش دارد این امکان را به وجود آورد. (Pocock, 2005: 1-9)

موضوع تاریخ‌نگاری پوکاک پارادایم‌ها هستند. همانطور که خودش می‌نویسد، «بازیگران داستان من بیشتر از مردم، پارادایم‌ها هستند، مفاهیمی که برای مدت زمان طولانی‌تری استفاده می‌شوند و به این راحتی تغییر پیدا نمی‌کنند.» (Pocock, 1971: 29) به عبارت دیگر، تاریخ‌نگاری پوکاک پایه‌ای زبانشناختی دارد و بیشتر از آنکه ایده‌آلیستی باشد، پارادایم‌گونه (paradigmatic) و جمع‌گراست. (Sheppard, 2015: 114) بنابراین از نظر پوکاک بستر تاریخی و روایت‌ها، تاریخ را می‌سازند؛ و برای فهم اندیشه سیاسی بایستی هم زمینه تاریخی و هم زبانی را که داستان‌سرایی می‌کند، بررسی کرد. بدین‌سان ابزارهای روش‌شناختی تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی از منظر پوکاک را زمینه یا بستر تاریخی در یک طرف و زبان، کنش، گفتمان و پارادایم در طرف دیگر تشکیل می‌دهند. در روش‌شناسی پوکاک، توجه به شرایط تاریخی و سیاسی دوره‌ای که اندیشه سیاسی نوشته شده است، شرط لازم برای بررسی آن می‌باشد، اما کافی نیست؛ چرا که بایستی پارادایم‌های زبانی یا زبان سیاسی مسلط آن دوره نیز شناسایی و مورد توجه قرار گیرد. به نظر وی تنها با اتخاذ چنین رویکردی است که خواننده یا مورخ اندیشه سیاسی می‌تواند موطن مشترکی با نویسنده خلق و از طریق آن به فهم اندیشه سیاسی وی نائل شود. مبنای اصلی پوکاک پارادایم‌های زبانی به‌ویژه زبان سیاسی است و به سمت نوعی ساختارگرایی گرایش پیدا می‌کند و در این خصوص تحت تأثیر ایده‌ی پارادایم توماس کوهن و زبانشناسی فردیناند دوسوسور قرار گرفته است.

۱.۲ بستر یا زمینه تاریخی و سیاسی

توجه به زمینه یا بستر تاریخی شکل‌گیری متن، از این منظر ضروری می‌باشد که نکاتی را به ما نمایان می‌سازد که در خود متن نیست. پوکاک معتقد است که آگاهی از گذشته نه از طریق داستان‌های تاریخی بلکه از میان نهادهای اجتماعی می‌آید. (Pocock, 2009: 187) تمایز و ویژگی قابل‌تحمین مورخ (The Historian) در این است که در صورتی می‌تواند اندیشه‌ها و اعمال مردمان گذشته را از دل قطعات زمان بفهمد که همه‌ی دنیای آنها را با جزئیاتی که آنها به کار می‌بردند، بازسازی کند. (James, 2019: 7) به عبارت دیگر مورخ اندیشه سیاسی، کسی است که همانطور که به تفکرات سیاسی مردم علاقمند است، به نحوه جنگیدن، کشاورزی و خلاصه انجام دادن هر کاری توسط مردم در جامعه علاقمند باشد. وی می‌بایست رفتارهای ضبط شده مردم را از طریق روش بازسازی تاریخی، برای نشان دادن نحوه رفتار آنها در دنیای‌شان و چرایی آن رفتارها را نشان دهد. (James, 2019: 13)

بنا به اعتقاد پوکاک، برای بازسازی یک متن به عنوان حادثه‌ای تاریخی، قرار دادن آن در زمینه‌اش ضرورت دارد.

با عنایت به اینکه اطلاعات گوناگونی راجع به جهان نویسنده و متن داریم، بایستی نحوه ایجاد بستر تاریخی مذکور بررسی شود. مکتبی که من و اسکینر به آن تعلق داریم (مکتب کمبریج) معتقد است که اجزاء اولیه این زمینه در زبان نهفته است. زبان یا مجموعه پیچیده‌ای از زبان وجود دارند که از طریق آنها کنش‌ها به نمایش درمی‌آیند. اولین زمینه‌ای که از طریق آن گوینده یا نویسنده و گفتار یا متن وی قرار دارد، زبانی هست که او به آن صحبت می‌کند. باید نشان دهیم زبان از چه روش‌ها و نشانه‌هایی برای شکل دادن زمینه استفاده کرده است. (Pocock, 1987b: 111-112)

به نظر وی به دو دلیل باید برای تفسیر اندیشه سیاسی آن را در زمینه یا بستر تاریخی مربوط به خودش قرار داد: اول اینکه این کار ما را قادر می‌سازد تا اندیشه را به مثابه رفتاری اجتماعی تفسیر کنیم؛ مشاهده عمل ذهنی در رابطه با جامعه‌ای که در آن شکل می‌گیرد، سنت‌های جامعه و پیروان آن سنت در جامعه. دوم اینکه کمکی هست در تفسیر و فهم اندیشه؛ او چگونه راجع به موضوعی صحبت می‌کرده و منظورش از آن چه بوده است. «هر متفکری درون یک سنت عمل می‌کند؛ ما باید مطالباتی را که متفکر و سنت نسبت به یکدیگر دارند، مطالعه کنیم.» (Pocock, 2009: 18-19)

پوکاک در بررسی تاریخ اندیشه سیاسی علاقمند است که توجهات را از ساختار عقلانی گزارش اصلی، به زمینه‌های بلاغی و اجتماعی-زبانشناختی (socio-linguistic) سوق دهد و تأکید دارد که هر مورخی باید این کار را انجام دهد. زمینه جهان وابسته به زبان‌شناسی - به صورت تاریخی بازسازی می‌شود و هر مورخی بایستی علاوه بر بازسازی، دست به انتخاب و فرضیه بافی نیز بزند. (Pocock, 1971: 27) در واقع زمینه به عنوان فضایی توصیف می‌شود که در آن عاملین (agents)، در کنار قوانین و شرایطی که بر کنش حکمرانی می‌کنند، قرار گرفته‌اند. فضا توسط شماری از کنش‌گران (actors) اشغال می‌شود که فضای عمومی نامیده می‌شود و تا زمانی که نقش سیاسی به خود نگیرد، همچنان عمومی باقی می‌ماند. (Pocock, 1981: 67-68)

پوکاک پیشنهاد می‌کند که تاریخ تاریخ نگاری بایستی به مثابه تاریخ مشکلات مردمان گذشته و تلاش آنها برای غلبه بر آن مشکلات دیده شوند. تاریخ تاریخ نگاری، قصه آگاهی اجتماعی می‌باشد و نه ادراکات فلسفی جدای از جوامع. وی تأکید می‌کند که تاریخ تاریخ‌نگاری پدیده‌ای است که با رجوع به جوامع توضیح داده می‌شوند. وقتی راجع به جامعه‌ای تحقیقی انجام می‌دهیم بایستی بدانیم در مورد فیزیک و یا خدا و یا نحوه رفتن به جنگ و یا برداشت محصول چگونه فکر و عمل می‌کنند، چرا که تنها در این صورت خواهد بود که می‌توانیم بفهمیم چگونه در آن جامعه زندگی می‌کنند. در خصوص تاریخ اندیشه سیاسی نیز به همین نحو بایستی عمل کرد. آنچه که مهم است جامعه و مسائل مطرح در آن است و نه آنچه که در تصورات فیلسوف می‌گذشته است. (James, 2019: 13-14)

برای درک اهمیت زمینه، پوکاک مثالی از زمینه‌های رفتار سیاسی در انگلستان سده هفدهم مطرح می‌کند. بدین معنی که برای بررسی رفتار سیاسی در اواخر قرن هفدهم انگلستان، باید به سه زمینه تاریخی رجوع کنیم. اول اینکه تاریخ مشروطه انگلیسی اقتدار خود را از برخی از ایده‌ها درباره قانون می‌گیرد که آنها نیز ریشه در ساختار قانون انگلیسی، املاک و مستغلات دارند. دوم اینکه تاریخ عهد قدیم و جدیدی وجود دارد که اقتدار خود را از ایده‌ها و رویکردهای کلیسا می‌گیرد. در نهایت تاریخ یونانی-رومی وجود دارد که اقتدار خود را از ایده‌های انسان‌گرایی (humanism) لاتین به دست می‌آورد. علاوه بر همه این‌ها، فلسفه و تئوری کلاسیک سیاسی نیز وجود دارد که متفکرین اروپایی به کار گرفته‌اند و لغات خود را از تمدن و اندیشه مدرسه‌ای کسب می‌کنند. بنابراین برای مطالعه مباحث سیاسی مطرح شده میان انگلیسی‌ها در این دوره تاریخی، همه این چهار زمینه یا بستر تاریخی باید مورد توجه مورخ اندیشه سیاسی قرار گیرد. (Pocock, 1962: 16)

باید خاطر نشان ساخت که متن‌ها از دو طریق تاریخ را می‌سازند، اول اینکه متن‌ها کنش‌های اجرا شده در زمینه زبان هستند و از طریق زبان عمل می‌کنند؛ «یک متن کنش‌گری در تاریخ مخصوص به خود است.» علاوه بر این متن‌ها خوانندگانی دارند که از طریق نویسندگان همیشه زنده می‌مانند. نویسنده با آفرینش یک متن، موطنی (matrix) به وجود می‌آورد که در آن دیگران می‌توانند بخوانند و به آن پاسخ دهند. البته هیچ متنی دقیقاً همانطور که نویسنده‌اش انتظار داشته است خوانده نمی‌شود. پوکاک خواندن یک متن را نوعی ترجمه می‌داند: «من پیام شما را به اندازه درک من از آن، ترجمه می‌کنم. اما اگر از طریق زبانی که تو بکار برده‌ای انجام ندهم، موطن مشترکی برای درک آن نخواهیم داشت.» پس برای درک بهتر یک متن بایستی به زمینه‌های تاریخی استفاده از اصطلاحات آن زبان بپردازیم. (Pocock, 1987b: 114-115)

۲.۲ پارادایم زبانی؛ زبان سیاسی

برای پوکاک، مورخ اندیشه هنگام کار همانند دانش آموزی است که باید با زبان‌های مناظره در زمینه تاریخی آشنایی کافی داشته باشد. باید بداند که در مناظرات تاریخی، کدام زبان چگونه و چرا استفاده شده است. (Pocock, 1962: 13) به نظر وی روابط بین انسان‌ها از طریق زبان صورت می‌گیرد، زبانی که تعدادی از ساختارهای نهادینه شده و شکل گرفته‌ی از پیش موجود را مورد تأکید قرار می‌دهد. «کلماتی که کنش مرا اجرا می‌کنند، متعلق به من نیستند، بلکه توسط من به امانت گرفته شده‌اند، علاوه بر این کلمات مذکور نهادینه شده‌اند. بنابراین، کنش‌های من از پیش نهادینه شده‌اند؛ آنها باید از طریق روش‌های نهادینه شده اجرا شوند.» اما ساختارهای زبان که نهادینه شده هستند، برای استفاده توسط بیش از یک نفر به وجود آمده‌اند، و برای بیش از یک هدف و در بیش از یک موقعیت عمل می‌کنند؛ این کلمات هرگز از ابهام رهایی ندارند. «برای اجرای کنش گفتاری باید دیگری را به امانت بگیرم و دقیقاً دیگری نیز در چنین منحصه‌ای گیر کرده است؛ همه‌ی کنش‌های کلامی (verbalized action) در حال وساطت کردن هستند. اما نهادینه‌سازی زبان مرا برای دیگری قابل فهم می‌کند و از این طریق وی می‌تواند پاسخ مرا با استفاده از واژگانی که من نیز می‌فهمم ارائه دهد و بدین سان ارتباط از ابهام نجات پیدا می‌کند. در واقع این نهادسازی است که اجازه می‌دهد ما بتوانیم یکدیگر را بفهمیم و به همدیگر پاسخ دهیم. زبان به من قدرت می‌دهد، اما قدرتی که من نمی‌توانم به تنهایی آن را کنترل کنم و دیگران را از مشارکت در آن بازدارم. در اجرای قدرت کنش کلامی، من در یک

سیاست قدرت به اشتراک گذاشته شده ورود پیدا کرده‌ام.» بر اساس زبانی که در هر جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرد، همیشه دسته‌ای از قوانین وجود داشته‌اند، مثل قوانینی که میان اربابان و برده‌ها یا مردان و زنان وجود دارد و دومی را مجبور می‌کند بر اساس ایدئولوژی اولی اقدام نماید. در چنین فضایی برده نمی‌تواند از زبان ارباب برای ساختن جهان خود استفاده کند. (Pocock, 1973: 38-39)

پوکاک زبان را سیستم سیاسی و سیاست را سیستم زبانی توصیف می‌کند. (Pocock, 1973: 34) زبان به عنوان کنشی از قدرت تصور می‌شود که گوینده نسبت به شنونده اعمال می‌کند؛ «و راه‌های دیگری نیز وجود دارند که از طریق آنها کلام من می‌تواند به عنوان کنش‌های «قدرت» تعریف شوند، شرایطی که در آن من نیرویی وارد می‌کنم که دیگران توانایی کنترل آن را ندارند. کلمات «شنیدن» و «دانستن» اطلاعاتی بروز می‌دهند که دیگران از آن طریق شروع می‌کنند به شنیدن توهمات من و می‌فهمند، تفسیر می‌کنند، دریافت می‌کنند، رد می‌کنند و پاسخ می‌دهند؛ در چنین شرایطی توهمات من منفجر شده و «او/دیگری» شروع می‌کند به اجرای کنش‌هایی که من موفق نمی‌شوم آنها را کنترل کنم و ممکن است با نوع نمایش من اصلاح شوند و یا اینکه هر یک از ما نسبت به موقعیت دیگری، نمایش خود را اصلاح کنیم. در این نقطه، گوینده و شنونده در رابطه نزدیکی قرار می‌گیرند که ارسطو شهروند را در پولیس نشانده بود. از طریق گفتار، آنها بر روی یکدیگر اعمال قدرت می‌کنند، اما کنش هر یک از آنها بر کنش دیگری تأثیر اصلاحی می‌گذارد. بنابراین گفتار را می‌توان به عنوان مفهومی سیاسی در نظر گرفت؛ و از این نقطه نظر می‌توانیم ببینیم که چگونه کنش‌های گفتاری ممکن است دارای تاریخ باشند.» به نظر پوکاک، زبان‌های سیاسی، متکثر، انعطاف‌پذیر و بی‌انتهاستند؛ هر زبانی ممکن است از دو طریق اصلاح شود؛ یکی از درون و توسط پاسخ‌هایی که هر یک از کنش‌های گفتاری می‌دهند و دیگری از بیرون و به واسطه‌ی عکس‌العمل سایر ساختارهای زبان. (Pocock, 1981: 68)

از منظر پوکاک، مورخ اندیشه سیاسی را به مثابه گفتمان (discourse) بازسازی می‌کند؛ بدین معنی که، به موازاتی که کنش‌های گفتاری درون زمینه‌های اجتماعی و بستر تاریخی شکل می‌گیرند، زبان‌های سیاسی نیز چگونگی به مرحله‌ی اجرا درآمدن کنش‌ها را قابل فهم می‌سازند. مفهوم گفتمان در نظر وی، یک سری از کنش‌ها هستند که در زبان اجرا می‌شوند. این کنش‌ها به عنوان نمایشی در نظر گرفته می‌شوند که باید شرایط ذیل را برای ما روشن سازند:

۱. شنوندگان یا خوانندگان با گفتار چه کسی ارتباط برقرار می‌کنند؟

۲. خود گوینده یا نویسنده، هیچ وقت از کنش خود بی‌تأثیر نخواهد بود؛

۳. ساختار زبان توسط کنش گفتاری اصلاح شده و یا شکل می‌گیرد؛

۴. چگونه شرایط تاریخی و سیاسی، یا ساختار سیاسی و اجتماعی، توسط کنش گفتاری اصلاح شده و به مرحله اجرا درآمده‌اند.

بدین سان کنش‌های گفتاری وقتی که داخل یک گفتمان قرار می‌گیرند سیاسی می‌شوند و

بنابراین دارای تاریخ هستند. (Pocock, 1981: 67-68)

پوکاک تاریخ گفتمان‌ها را به عنوان مجموعه‌ای از کنش‌های گفتاری و در چارچوب پارادایم‌های مربوط به خودشان مطالعه می‌کند. در واقع وی تحت تأثیر کوهن زبان‌ها را پارادایم (paradigm) توصیف می‌کند. پارادایم برای روشن ساختن ساختار تحقیق مناسب هستند و سازماندهی تحقیق را ارائه می‌دهند. پارادایم‌ها اقتدار داشته و از طریق برخی از کنش‌ها، به صورت جانبدارانه‌ای از نظر سیاسی، فکری، و شاید اخلاقی یا زیبایی‌شناسی (aesthetically) اقتدار را منتشر می‌کنند. پارادایم‌ها ساختاری را برای مطالعه حوزه تحقیق برای مورخین مهیا می‌کنند. بنابراین مورخین برخی از ساختارهای پارادایم‌گونه را در داخل گفتمان که توسط تحقیقات تاریخی استخراج شده‌اند را مورد مطالعه قرار می‌دهند. همانطور که پوکاک خودش تحقیقات مفصلی درباره مشروطه باستان انگلیسی، جمهوری خواهی پیشامدرن آتلانتیک و تاریخ‌نگاری عصر روشنگری انجام داد. (Burke, 2017: 115-116). پارادایم از نظر تاریخی مشروط است و زمانی که شرایط تغییر پیدا کنند پارادایم جدید جایگزین قبلی می‌شود. پروسه جایگزین شدن پارادایم جدید با قبلی از طریق کنش‌های فکری یا گفتاری که قوانین و سوژه‌های جدید اقتدار را اجرا می‌کنند، اتفاق می‌افتد و پارادایم جدید ویژگی‌های جدیدی ارائه می‌دهد. (Pocock, 1981: 72)

هم در سیاست‌های زبانی و هم در زبان‌های سیاسی، که هر دو توسط گفتار جوامع سیاسی شکل می‌گیرند، گویندگان در رابطه با شنوندگان از ساختارهای پارادایم گونه بهره‌مند می‌شوند. در مقابل پاسخ دهنده‌ها نیز از ساختارهای مشابه استفاده می‌کنند؛ به عبارت دیگر گروهی از گویندگان و پاسخ دهنده‌ها در چارچوب ساختارهای پارادایم‌ها با یکدیگر و از طریق زبان مباحثه عصر، به مناظره می‌پردازند. در چارچوب این مناظره‌ها ممکن است پارادایم اصلاح و یا ممنوع شود و یا حتی ممکن است انتخاب نهایی وجود نداشته باشد. از این منظر شاهد یک جامعه پلورالیستی هستیم. (Pocock, 1981: 73-74) پوکاک تأکید دارد که در اندیشه سیاسی، پارادایم‌ها بیشتر از آنکه نمونه باشند فعل (verba) هستند. پارادایم‌ها علاوه بر اینکه اقتدار یک اندیشه را گسترش می‌دهند، از میان اطلاعات موجود دست به انتخاب زده و شواهد نامناسب و

روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه ... (مهدی بخشی و محمدجواد غلامرضا کاشی) ۹۱

متناقض را کنار می‌گذارند. اصلی‌ترین کارکرد پارادایم این است که میان علایق گروه‌های مختلف آشتی ایجاد کند، چرا که زبان سیاسی چند وجهی بوده و همواره ابهام دارد. (Alun Jones, 2000: 400)

در کتاب *برهه ماکیاولی، اندیشه سیاسی فلورانس و سنت جمهوری خواهی آتلانتیک* پوکاک پرسشی را مطرح می‌کند مبنی بر اینکه مردم در آن دوره تاریخی، با استفاده از کدام اصطلاحات با چالش‌های فکری موجود برخورد کرده‌اند، چالش‌هایی که به سکولاریسم منتهی شد. وی معتقد است که سه اصطلاح، نقش کلیدی داشته‌اند: عرف (custom)، زیبایی (grace) و فضیلت (fortune). عرف، اصطلاحی بوده است که توسط حقوق‌دانان مورد استفاده قرار می‌گرفته است، زیبایی مورد استفاده متکلمین، و فضیلت توسط عالمان علم بیان. اما نشان دادن این اصطلاحات در نوشته‌های ماکیاولی خیلی راحت نیست، چرا که وی هیچ قرابتی با متکلمین و یا حقوقدانان نداشته است و بیشتر به عالمان علم بیان نزدیک بوده است. به همین دلیل نیز از فضیلت بیشتر از دو اصطلاح دیگر استفاده کرده است ولی به خاطر محدودیت‌های فرهنگی که داشته است، تغییرات شگرفی در گفتارهایی که در دسترس داشته است به وجود آورده است. (Pocock, 1987b: 112)

بدین سان بررسی روش‌شناسی اندیشه سیاسی پوکاک نشان می‌دهد که وی معتقد است مطالعه گفتمان‌ها یا تاریخ اندیشه، مطالعه ظهور و سقوط پارادایم‌هاست. بدین معنی که وقتی مورخی متنی را مطالعه می‌کند، نمایش نویسنده را در آن متن به مثابه یک حادثه یا کنش بازسازی می‌کند. انجام چنین عملی مستلزم تشکیل زمینه زبانشاخصی‌ای است که آن متن-کنش را معنی‌دار کند. مورخ ممکن است بیشتر از آنچه که نویسنده در متن نمایش می‌دهد درباره جهان تاریخی و اجتماعی آن متن بداند. این توانایی مورخ را قادر می‌سازد تا فرضیه‌هایی را درباره نیات و کنش‌های صریح، ضمنی، ناخودآگاه و حتی خلاف واقع مندرج در متن شکل دهد. وی این فرضیه‌ها را در چهار دسته جای می‌دهد:

۱. نیات و کنش‌هایی که وی ممکن است اجرا کرده باشد بدون اینکه ما در خوانش اول به آن توجه کرده باشیم؛
۲. نیات و کنش‌هایی که وی ممکن است اجرا کرده باشد بدون اینکه خود به آنها توجه کرده باشد؛
۳. نیات و کنش‌هایی که وی می‌بایست انجام می‌داده ولی نکرده است؛

۴. نیات و کنش‌هایی که وی امکان انجام دادن آنها را نداشته است یا تلاشی برای انجام دادن آنها نکرده است. (Pocock, 1987b: 107-109)

از نظر پوکاک باید اندیشه سیاسی را «پیوستاری از گفتمان» در نظر بگیریم «که حاوی شماری از زبان‌ها یا اصطلاحات پارادایمی است.» هر پارادایمی نیز ابزارهای زبانی ویژه‌ای دارد که از آنها برای بیان دیدگاه‌های سیاسی استفاده می‌کند، اما باید توجه کرد که این کار را گزینشی انجام می‌دهد. «زبان‌های پارادایمی متفاوت چشم‌اندازهای متفاوتی از زندگی سیاسی به دست می‌دهند و بیان برخی مسائل با این زبان‌ها آسانتر از مسائل دیگر است.» برای عینی‌تر کردن این ایده پوکاک فرایندهای عملی ارائه می‌دهد. بدین معنی که دو پارادایم عمده‌ای را که بر اندیشه سیاسی مدرن مسلط بوده‌اند و زبان و دغدغه‌های متمایزی داشته‌اند، ارائه می‌دهد. یکی از آنها قانون طبیعی می‌باشد. این پارادایم مباحثه‌ای برای گفتمان سیاسی به وجود آورد که دغدغه‌اش حمایت از حقوق و آزادی‌های شخصی بوده است و فرد را در کانون توجه قرار می‌داده است. پارادایم دوم جمهوری‌خواهی کلاسیک (یا اومانیسیم مدنی) می‌باشد. این پارادایم در مقایسه با قانون طبیعی، «ارزش‌های دیگری را به نمایش می‌گذارد: شهروندی؛ آزادی انسان آزاد برای مشارکت در حوزه مدنی؛ و پرورش فضایل مدنی از طریق مشارکت.» (ادواردز و تاوونز، ۱۳۹۱: ۱۴)

بر اساس آنچه که تاکنون ارائه شد، بهتر است به صورت خلاصه به روش‌شناسی پوکاک در اندیشه سیاسی از زبان دامیانتی گوپتا اشاره‌ای داشته باشیم (Gupta, 1990: 113-116):

۱. تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی مهارتی است که در آن پارادایم‌های زبان سیاسی بررسی، توضیح و تفسیر می‌شود که کاربردی زبانشناختی می‌باشد.
۲. پارادایم‌های گفتار سیاسی فقط زبانشناختی بوده و از لایه‌های متعددی تشکیل می‌شوند.
۳. اندیشه فرد، کنشی اجتماعی است و کنش گفتاری وی، در درون ساختار پارادایم‌گونه قابلیت فهمیده شدن دارد.
۴. یک متن تاریخی را می‌توان به معانی مختلف، یعنی کمتر یا بیشتر از قصد نویسنده تفسیر نمود.

۵. مورخ باید از نظریه‌پردازی به تفسیر تاریخی برسد و نظریه‌پردازی بر تفسیر مقدم است. برای نشان دادن کاربرد روش‌شناسی اندیشه سیاسی پوکاک، مرور مختصری خواهیم داشت بر ایده‌ی جمهوری‌خواهی مدنی که وی در کتاب «برهه ماکیاولی» ارائه کرده است. برای

روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه ... (مهدی بخشی و محمدجواد غلامرضا کاشی) ۹۳

تئوریسن‌های سیاسی ایده اصلی برای بازگشت به ایده جمهوری‌خواهی همین کتاب است. پوکاک در این کتاب و سلسله‌ای از مقالات دیگر، انسان‌گرایی مدنی (civic humanism) را به عنوان پارادایم اندیشه و کنش سیاسی، از ارسطوگرایی دوران رنسانس، طول قرن‌های هفدهم و هجدهم انگلستان، تا انقلاب آمریکا و پس از آن دنبال می‌کند. (Shapiro, 1990: 435) آنچه که پوکاک در این کتاب بیشتر از بررسی اندیشه و نفوذ ماکیاوولی پی‌گیری می‌کند، «انسانگرایی مدنی» می‌باشد؛ یعنی مشکل فضیلت و فساد (virtue and corruption) جمهوریخواهانه. (Forbes, 1975: 553) به عبارت دیگر کتاب مذکور بر روی بنیاد و بحران‌های دولت‌های جمهوری‌خواه، تمرکز کرده است. (Watmore, 2015: 63)

۳. جمهوری‌خواهی مدنی و پوکاک

سنت جمهوری‌خواهی مدنی (civic republicanism) در مقابله با لیبرالیسم دارای مشخصه‌هایی است که از جمله آنها می‌توان به «تأکید بر خیرهای اجتماعی و غایات مشترک افراد جامعه، مشارکت سیاسی فعال شهروندان به مثابه عنصر اساسی در زندگی خوب و شناسایی متمایز از آزادی فراتر از آزادی منفی و عدم مداخله دولت در زندگی خصوصی» اشاره کرد. بررسی ریشه‌های تاریخی جمهوری‌خواهی قدمت آن را به دوره ارسطو و روم دوران سیسرو برمی‌گرداند. ایده‌ای که در سده‌های میانه تثبیت شده و در رنسانس به شکوفایی می‌رسد. در ادامه و از طریق جوامع مشترک المنافع سده هفدهم در برابر استبداد پادشاهان گسترش می‌یابد. با عبور از اقیانوس اطلس، انقلاب آمریکا را پایه‌گذاری می‌کند و در چارچوب نهاد فدرالیسم اوج می‌گیرد. اما درست پس از این پیروزی از سوی لیبرالیسم کلاسیک امثال بتام و میل رو به زوال می‌رود. در مناقشات سیاسی سده‌های بعدی نیز، این لیبرالیسم کلاسیک و رفاهی است که در مقابل رقبای دیگر از جمله سوسیالیسم و محافظه‌کاری صف آرایی می‌کند که در نهایت نیز لیبرالیسم وظیفه‌گرای کانتی و راولزی بنیان‌های فلسفی محکم‌تری نسبت به لیبرالیسم رفاهی ارائه می‌کنند. انگار که اصلاً اندیشه‌ای بنام جمهوری‌خواهی وجود نداشته است و تقریباً در عرصه عمل و اندیشه سیاسی، حضوری نامریی داشته است. اما در دو دهه پایانی قرن بیستم به یکباره ورق برمی‌گردد. کاستی‌های لیبرالیسم نفع‌گرا و وظیفه‌گرا با احیای سنت جمهوری‌خواهی مورد انتقاد قرار می‌گیرد.^۴ (براتعلی پور ۱۳۹۱: ۲۳۰)

این تغییر مسیر باعث شده است تا مکتب کمبریج و به ویژه پیامدهای هنجاری کارهای جان پوکاک در این خصوص مورد توجه قرار گیرد. (Shapiro, 1990: 433-434) از نظر اعضای

این مکتب، لیبرال دموکراسی معاصر که به صورت عمومی با اصطلاح جمهوری خواهی نیز شناخته می‌شود، ارزش‌های واقعی خود از جمله توجه به مایحتاج عمومی، انجام وظایف، و مشارکت سیاسی را از دست داده است. در لیبرال دموکراسی معاصر دست‌آزاد نخبگان سیاسی و اجتماعی-اقتصادی به حساب توده مردم از مزایای زیادی بهره‌مند شده است. (McCormick, 2003: 616) سنت جمهوری خواهی مدنی می‌تواند منابع مفهومی برتری نسبت به سنت لیبرال، برای تفکر درباره سیاست ارائه دهد. انگیزه قوی پشت «برهه ماکیاولی» این عقیده پوکاک می‌باشد که فهم سنت جمهوری خواهی ما را از این توهم‌رهای خواهد داد که تاریخ چهارصد سال گذشته، تاریخ هرچند تدریجی پیروزی اندیشه بورژوازی بوده است. (Shapiro, 1990: 453) در واقع نوع برداشت و روش تاریخ‌نگاری پوکاک از ماکیاولی در مقابل سایرین، از جمله اشتراوس و پیروان وی، هست که ما را به این فهم از جمهوری خواهی می‌رساند.

۱.۳ بستر یا زمینه تاریخی شکل‌گیری ایده جمهوری خواهی

دلبستگی به اندیشه جمهوری خواهی یونان باستان و رم، همزمان با رشد دوباره حیات شهر در دوره رنسانس احیاء گردید. در چنین شرایطی آرمان «شهروند فعال در یک جمهوری» طرفدارانی پیدا کرد که یکی از آنها کسی نیست جز نیکولو ماکیاولی. از نظر وی، برای القاء فضیلت (رغبت به انجام آنچه برای دنبال کردن افتخار مدنی ضروری است) به مردم، بایستی حکومتی متشکل از موناشری، آریستوکراسی و دموکراسی، یعنی جمهوری، ایجاد کرد. تنها چنین حکومتی «می‌تواند به ترویج آن نوع فرهنگی بیانجامد که فضیلت به آن وابسته است». بهترین مثال چنین حکومتی از نظر وی جمهوری رم بود. چنین حکومت مختلطی، علاوه بر اینکه اشکالات حکومت‌های مشروطه فردی را جبران می‌کند، «به احتمال زیاد می‌تواند منافع گروه‌های اجتماعی رقیب، به ویژه اغنیا و تهیدستان را متعادل سازد». اندیشه جمهوری خواهی ماکیاولی «بیشتر به مشارکت سیاسی در امور عمومی در مفهوم گسترده آن» تأکید دارد

تا مداخله ساده ثروتمندان و یا اشراف. ... مردم یا شهروندان باید از میان کسانی باشند که عایدات مستقل داشته و در امور عمومی منفعت قابل ملاحظه‌ای داشته باشند. ... شهروندان مردانی بودند که «سهمی در کشور» و اصل و نصب مشخصی داشتند. امور عمومی، امور آنها بود. (هلد، ۱۳۹۶: ۷۲-۷۹)

به نظر وی جمهوری‌ها دولت‌های آزاد هستند ولی کشورهای سلطنتی آزاد نیستند. بر همین اساس نیز معتقد است که شأن و منزلت جمهوری‌ها برتر از کشورهای سلطنتی است. (فاستر، ۱۳۸۰: ۴۸۲)

تفسیری که اشترواس و پیروانش از ماکیاولی ارائه می‌دهند، وی را چرخشی بنیادی در گذر از گفتمان سیاسی پیشامدرن به مدرن نشان می‌دهد. در این برداشت ماکیاولی از سنت اندیشه سیاسی جدا می‌شود، سستی که چارچوب اخلاقی داشته است. در مقایسه با آنها پوکاک ماکیاولی را در ادامه سنت فلورانس قرار می‌دهد. قدرت تفسیر پوکاک در ارتباطی نهفته است که ماکیاولی را به یک زبان تاریخی تئوری سیاسی پیوند می‌دهد که صرفاً با نگاه به بستر سیاسی و تاریخی و به عبارتی اشکال مختلف گفتاری متعارف قابل درک می‌باشد. نتیجه چنین برداشتی این است که ماکیاولی با مفاهیمی سازگار با دنیای خاصی از سیاست و گفتمان سیاسی ظاهر می‌شود و اصالت او نه در بدخیمی منحصر به فرد او و نه در یک تکینگی آشفته بلکه در توسعه مفاهیم به ارث رسیده به روش‌های خاص است. قرار دادن ماکیاولی در بستر اومانیسم ایتالیایی و سیاست‌های رنسانس، باعث شده است تا پوکاک توجه خود را از بخش‌های خاصی از متون ماکیاولی بردارد که به ظاهر از ابزارگرایی برهنه حمایت می‌کنند. در مقابل وی خوانش متنی گسترده‌تری انجام می‌دهد که در آن یک سری سوالات استاندارد در مورد چگونگی حکمرانی یک شاهزاده، چگونگی شکل‌گیری و نمایش فضیلت توسط شهروندان و چگونگی زنده ماندن جامعه سیاسی بحث می‌شود. (Browning, 2016: 162-163) در واقع پوکاک معتقد است نگاه محدود امثال اشترواس موجب می‌شود که آنها فقط بخشی از متن‌های ماکیاولی، بدون توجه به بستر تاریخی و سیاسی را ببینند. در حالی که برای درک و فهم اندیشه وی و در چارچوب روش تاریخ‌نگاری، بایستی کل متن و در چارچوب بستر سیاسی و تاریخی زمان نوشته شدن متن دیده شوند.

به نظر پوکاک مشکل اصلی و همیشگی تئوری جمهوری‌خواهی، بی‌ثباتی نهادهای سیاسی آن است. پولیبیوس (Polybius) در ایده‌ی جمهوری‌خواهی کلاسیک تلاش داشت ثبات غیر معمول امپراتوری روم را توضیح دهد. تحلیل او از ثبات و بی‌ثباتی در شهرها در تقسیم‌بندی ارسطو از شش نوع رژیم سیاسی (مونارشی، تیرانی، آریستوکراسی، اولیگارشی، دموکراسی، و اوکلوکراسی (حکومت توده خلق)) ظهور پیدا کرد. بدین سان هر رژیمی بایستی از همه اشکال حکومتی ارسطویی عبور کند، از آنارشی به مونارشی برگردد و این چرخه دوباره شروع شود. این چرخه طبیعی بوده و شامل تولد، رشد و مرگ می‌باشد. این چرخه تنها در رژیم‌هایی از

صحنه خارج می‌شود که بتوانند بین ویژگی‌های موناشری، آریستوکراسی و دموکراسی تعادل ایجاد کنند؛ یعنی همان جمهوری. (Pocock, 1975: 77-78) در قرن پانزدهم و زمانی که انسان‌گرایان ایتالیایی این ایده‌ها را احیاء می‌کردند، در نبرد مابین هنجارهای جهانی و علایق شخصی، در زمینه‌ای که آنها در آن قرار داشتند، دومی پیروز شده و به علایق مدنی و روش زندگی تبدیل شد. (Pocock, 1975a: 75-76)

پوکاک معتقد است که بعد از انقلاب آمریکا، ماهیت ایدئولوژی جمهوری در این کشور تغییر کرده است. در واقع تضاد میان فضیلت و فساد، آمریکایی شده و به فرهنگ ما رسوخ کرده است. بدین معنی که آمریکائی‌ها ساختارهایی از معانی را به ارث برده‌اند که در آن خشونت در مقامات دولتی، رشد مجموعه‌های نظامی-صنعتی در دولت، و تک بعدی بودن افراد از نشانه‌های بارز چنین جامعه‌ای است. با تعهد به نورآوری در فضیلت، علاقه و سواس گونه‌ای به از بین بردن تهدید فساد از خود نشان دادند. با این حال درام سیاسی آنها همچنان ادامه پیدا کرد. (Pocock, 1975a: 548) آمریکائی‌ها بر فساد، به عنوان تهدیدی اصلی برای ثبات رژیم جمهوری تمرکز کردند، اما نقش ساختارهای نهادی و مشارکت مردمی در پیشگیری از فساد، تفاوت‌های چشمگیری با پیشینیان آنها در سرتاسر اقیانوس اطلس دارد. دکترین حضور شاه در پارلمان بین تئوری کلاسیک جمهوری و فئودالیسم انگلیسی قرار گرفت، اما آمریکایی‌ها هیچ جایگاهی برای دولت در مفهوم کلاسیک آن و در ترکیب با تمایلات اجتماعی قائل نشدند. (Pocock, 1975a: 513-514) اشتباه فدرالیست‌ها در این بود که همچون آریستوکراسی بر این باور بودند که مردم نمی‌توانند فاضل باشند، چرا که آنها قبلاً فاسد بودند، بنابراین وظیفه حکومت است که مردم را راهنمایی کند تا به فضیلت دست پیدا کنند. بنابراین مدیریت محتاطانه منافع شخصی در مرکز تئوری جمهوری‌خواهی قرار گرفت. به عبارت دیگر هر شخصی بایستی فقط به دنبال تأمین منافع ویژه خود باشد. بدین سان انقلاب نتوانست مفهوم واقعی سیاست کلاسیک را ببیند، و به یک مفهوم جدید سوق پیدا کرد. (Pocock, 1975a: 522-)

(523)

۲.۳ پارادایم مسلط: جمهوری خواهی مدنی

به نظر پوکاک، ایده اصلی که باعث رشد لیبرالیسم مدرن شد، «پارادایم فردگرایی» می‌باشد. بر اساس این پارادایم تضاد میان «آزادی و اقتدار» مشکل اصلی و مرکزی سیاست می‌باشد. فرد به عنوان موجودی خصوصی دیده می‌شود که اهداف خود را به صورت آزادانه دنبال می‌کند و

وظیفه اصلی دولت این است که از فعالیتهای فردی محافظت کند. (Pocock, 1986: 59-60) بر همین اساس وی معتقد است که بین پارادایم‌های لیبرالیسم و جمهوری خواهی دوگانگی وجود دارد که مهمترین نوع آن نیز، دوگانگی بین معنی منفی و مثبت آزادی است. با اینکه ارزش آزادی برای هر دو سنت، محوری می‌باشد، در سنت لیبرال آزادی در مفهوم منفی آن یعنی محدودیت در قدرت دیگران بر فرد، به کار می‌رود. دیدگاه منفی آزادی، با این تصور که انسان ماهیتاً سیاسی است، سطح مشارکت را پایین می‌آورد، و با آنچه که در جامعه توزیع می‌شود مورد توجه قرار می‌گیرد. در مقایسه، آزادی مثبت جمهوری خواهی کلاسیک سطح مشارکت را از نقطه نظر ارسطویی، بالا می‌برد چرا که معتقد است انسان‌ها حیواناتی سیاسی هستند. (Shapiro, 1990: 451) در مفهوم جمهوری خواهانه‌ی آزادی، شخص خودش را با واسطه دیگری و در فعالیت‌هایش در جامعه و در میان انسان‌های دیگر می‌بیند. همانند آزادی یک روباه، در عین حال که همه چیز می‌داند ممکن است هیچ چیزی برای دانستن نداشته باشد. (Watmore, 2015: 63)

پوکاک شهروند جمهوری مدیسونی را مورد انتقاد قرار می‌دهد. جمهوری مورد نظر جیمز مدیسون^۵، با آرمانهای کلاسیک زندگی مدنی و قلمرو عمومی فاصله زیادی دارد. در این دیدگاه، دیگر بر جایگاه قانونی شهروند فعال در زندگی سیاسی و اجتماعی اهمیتی قائل نمی‌شوند، بلکه تأکید می‌شود افراد به دنبال کردن منافع مشروع خود باشند، و حکومت در وهله اول وسیله‌ای است برای حفظ این منافع. (Pocock, 1975a: 522) اما در مقابل و در جمهوری خواهی مدنی،

فهم اعضای جوامع دموکراتیک از شهروندی صرفاً بر حقوق و وظایف قانونی استوار نیست؛ بلکه آنها «عنصر اخلاقی» نیز در شهروندی می‌یابند. این امر نشانگر وجود یک میراث عمومی یا راهی برای زندگی مشترک است که با بهره‌گیری از آن، می‌توان حقوق و وظایف شهروندی را تعریف نمود. بر اساس مفهوم جمهوری خواهانه شهروندی، شهروند کسی دانسته می‌شود که از طریق مناظرات و تصمیم‌گیری‌های سیاسی در تعیین جهت‌گیری آینده جامعه خود نقشی فعال ایفا می‌کند. (Dunn and Wrigley, 2005: 244)

در واقع اندیشه جمهوری خواهی مدنی، با وجود اینکه اشتراکات مضمونی زیادی با لیبرالیسم دارد، امروزه بیشتر با تأکیدش بر مفهوم شهروندی و فضیلت‌های شهروندی تمایز یافته است.

بدین سان ایده جمهوریخواهی مدنی، در عکس العمل به یک سری از ایده‌ها شکل گرفته است که از جمله آنها می‌توان به تئوری سیاسی نئوکانتی، تفسیری هارتزی^۶ از اندیشه سیاسی آمریکایی و خوانش‌هایی از اندیشه متقدم اروپای دوران مدرن به ویژه برداشت امثال لئو اشتراوس و مکفرسون اشاره کرد. احیای علاقه به جمهوریخواهی باعث شده است تا از سوی اندیشمندان سیاسی به عنوان بدیلی برای لیبرالیسم نئوکانتی و نارسائی‌های موجود در آن مطرح شود. (Shapiro, 1990: 435)

در مقایسه با روش‌شناسی اشتراوسی، باید خاطر نشان کرد که عدم توجه اشتراوس به زمینه یا بستر سیاسی و تاریخی باعث شده است تا برداشت وی از ماکیاولی با برداشت پوکاک متفاوت از آب درآید. پوکاک معتقد است که برداشت اشتراوس از ماکیاولی مبهم بوده است. اشتراوس بر این باور است که کار اصلی ماکیاولی **شهریار** است و نه **گفتارها**، و بر همین اساس هم از جمهوریخواهی ماکیاولی چشم‌پوشی می‌کند. به همین دلیل هم پوکاک وی و پیروان او را به داشتن ایدئولوژی بسته متهم می‌کند. (Pocock, 1975b: 386) همین تفاوت در روش‌شناسی باعث شده است تا از نظر پوکاک جمهوریخواهی آمریکایی ریشه در احیاء جمهوری کلاسیک رومی داشته باشد که از دل رنسانس و به ویژه کارهای ماکیاولی بیرون آمده است. پیروان اشتراوس نیز معتقد هستند که هیچ رابطه‌ای بین جمهوریخواهی رومی و بنیادهای آمریکائی وجود ندارد. (Andrew, 2016: 3-6) اشتراوس ماکیاولی را معلم شرّ دانسته و معتقد بود که وی به دنبال «یک انقلاب کامل در تفکر درباره حق و ناحق از طریق هدایت شهریار برای پذیرش این آموزه‌ی زشت بود که هدف وسیله را توجیح می‌کند.» (ادواردز و تاونزند، ۱۳۹۱: ۵۳) پوکاک در نقد نگاه اشتراوس به ماکیاولی تأکید می‌کند که در بررسی اندیشه سیاسی ماکیاولی بایستی سه نکته را مد نظر قرار داد؛ اول اینکه ماکیاولی برخی موارد را ارائه کرده که دیگران آنها را شرّ می‌دانند اما او این کار را نکرده است؛ دوم اینکه او بعضی چیزها را ارائه کرده که خودش می‌دانست شیطانی است؛ و سوم اینکه او قصد و برنامه تعمیم یافته‌ای برای جایگزینی نیکی (goodness) داشت در حالی که ذاتاً خوب نبوده و در واقع شیطانی بوده است. (Pocock, 1975b: 387)

پوکاک در **برهه ماکیاولی** و با استناد به کتاب **گفتارها** نتیجه می‌گیرد با وجود اینکه همچنان کسب و حفظ قدرت سیاسی مسأله اصلی می‌باشد، اما این بار پای شهروند فعال مدنی نیز در میان است. به نظر پوکاک و اسکینر اندیشه ماکیاولی چه در سطح نظری و چه در سطح عملی، با اندیشه جمهوریخواهی سازگار می‌باشد. «استدلال‌های مطرح شده در **گفتارها** بسیار شبیه

سنت اولیه جمهوری خواهی ایتالیایی است، و آزادی، افتخار و عظمت مدنی و اعتقاد نسبی به خیر مشترک را به هم پیوند می‌دهد. در واقع او به دنبال ایجاد و حفظ دولت نیرومندی بوده است که هدف آن «حفظ خیر کل جامعه و باهماد باشد.» بر اساس چنین برداشتی ماکیاولی «خواستار باززایی جامعه‌اش بود و نظمی جمهوری خواهانه را تبلیغ می‌کرد که در آن فضیلت مدنی، آزادی، امنیت شخصی، و تعاون برای خیر مشترک بتواند متحقق شود.» (ادواردز و تاونزند، ۱۳۹۱: ۶۲ و ۶۷) در واقع پوکاک در **گفتارها** به دنبال این است که از نظر ماکیاولی جمهوری‌ها چگونه می‌توانند در شرایط بغرنج به حیات خود ادامه دهند. (Browning, 2016: 166)

پوکاک، به عنوان یک نظریه پرداز سیاسی، یک فرضیه کلی ارائه داد که بر اساس آن جمهوری خواهی به عنوان اومانیزم مدنی و به عنوان پارادایمی از گفتار سیاسی در گذار از فلورانس اواخر قرون وسطی و از طریق کشورهای مشترک المنافع انگلستان به آمریکای بریتانیا رسیده و کارکرد آن تغییر یافته است. تاریخ اندیشه سیاسی «ممکن است به عنوان تاریخ تغییر در استخدام پارادایم‌ها، بهره‌برداری از پارادایم‌ها و استخدام پارادایم‌ها برای کاوش پارادایم‌ها تعریف شود.» (Pocock, 2009: 23)

۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یکی از مهمترین سوالاتی که تاریخ نگاران از دهه ۱۹۷۰ مطرح می‌کنند این است که کدام یک از روش‌های مکتب کمبریج دیدگاه‌های معاصر را نسبت به تاریخ اندیشه سیاسی تغییر داده است؟ در میان دسته‌ای از تفسیرهای تجدیدنظرگرا، کتاب‌های **برهه ماکیاولی** اثر پوکاک و **بنیادهای اندیشه سیاسی مدرن** اثر اسکینر، به خاطر مقالات قبلی آنها در خصوص روش‌شناسی، بیشتر از بقیه مورد توجه قرار گرفته است. (Watmore, 2015: 62) مکتب کمبریج تئوری سیاسی را تا حدودی از فلسفه جدا کرده و تاریخ اندیشه سیاسی را به یکی از مهمترین شاخه‌های تاریخ تبدیل کرد. (Alexander, 2016: 370) از نظر موسسین و اندیشمندان این مکتب، یعنی پوکاک، اسکینر و دان، از طریق زبان سیاسی می‌توانیم تاریخ اندیشه سیاسی را مطالعه کنیم. در واقع متن و زمینه زبانشناختی و سیاسی، فهم ما از زندگی سیاسی را تشکیل می‌دهند. از نیمه دوم قرن بیستم میلادی، مکتب کمبریج نه تنها شیوه نویسی در تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی ارائه کرد، بلکه تفسیرهای جدیدی که در مورد برخی از اصطلاحات کلیدی اندیشه سیاسی از جمله دولت مدرن، آزادی، فضیلت، جمهوری خواهی، رنسانس و غیره ارائه کرد، فهم

دیگری از تاریخ گذشته‌ی اندیشه سیاسی معرفی کرد. اعضای این مکتب در همه کارهای خود، متنها را به عنوان تولیدات زمینه‌های تاریخی خاصی در نظر گرفته‌اند.

آنها زمینه‌های گفتمانی را به نظریه‌پردازان گذشته مرتبط می‌کنند و پیوندهایی بین این گفتمان‌ها و نظریه‌های سیاسی را ردیابی می‌کنند. آنها نه فرض می‌کنند که نظریه‌پردازان از مفاهیمی استفاده می‌کنند که بلافاصله برای نسل‌های بعدی قابل دسترسی است و نه تصور می‌کنند که متون گذشته مستقیماً با موضوعات سیاسی و سوالات مربوط به اعصار بعدی صحبت می‌کنند. بازسازی تاریخی آنها از ایده‌های ماکیاولی، نمونه آزمایشی روشنی از رویکرد آنها می‌باشد. در واقع آنها ماکیاولی را در گستره بزرگی از بستر اندیشه سیاسی، یعنی اومانیسیم و جمهوری‌خواهی مدنی، قرار داده و مطالعه می‌دهند. (Browning, 2016: 170 & 172) این رویکرد در مقابل رویکرد متن‌محور اشتراوس و پیروانش قرار می‌گیرد که اهمیتی به زمینه نمی‌دهند.

پوکاک بر تاریخ تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی در قرن‌های هفدهم و هجدهم انگلستان، تمرکز کرده است و مبنای اصلی کار وی پارادایم‌های زبانی به‌ویژه زبان سیاسی است و به سمت نوعی ساختارگرایی گرایش پیدا می‌کند و چنان‌که گفته شد تحت تأثیر کوهن و دوسوسور تکوین یافته است. وی دستاوردهای کوهن در خصوص انقلاب علمی را با نظریه‌ی ساختارگرایانه‌ی فردینان دوسوسور درباره زبان، تلفیق کرده و نتایج بحث کوهن را به «تاریخ اندیشه‌ی سیاسی» بسط داد. وی تحت تأثیر ایده‌ی پارادایم توماس کوهن، اندیشه‌های سیاسی را پارادایم‌هایی تصور می‌کند که به شناخت جهان می‌پردازند و هر زمانی نیز که از پاسخگویی به مسائل و پرسش‌های موجود در دنیای واقعی ناتوان شوند، بدیهی است که شاهد تغییر و دگرگونی در پارادایم‌ها خواهیم بود. بر اساس همین ویژگی، مکتب کمبریج پژوهشگرانی از قبیل اشتراوس و کتاب‌هایی را که در یک مسیر خطی و بدون توجه به گسست‌ها و تداوم‌های جهان واقعی، یک مسیر بی‌زمان را طی می‌کنند (همچون از افلاطون تا ماکیاولی)، مورد انتقاد قرار می‌دهد. انتقادی که بعد از مکتب کمبریج از سوی بسیاری از پژوهش‌گران و مورخین پذیرفته شده و رعایت گردید.

جان پوکاک بر اساس رویکرد زبانشناختی تأکید دارد که بایستی زبان سیاسی هر دوره را برای درک عملکرد سیاسی آن دوره بررسی و درک کرد. به نظر وی زبان سیاسی پارادایم‌های جامعه سیاسی را در خود جای داده است و اینکه تاریخ اندیشه سیاسی تاریخ تغییر در این پارادایم‌ها می‌باشد. یک پارادایم به مثابه سیستمی زبانی تعریف می‌شود که انسان‌ها بر اساس آن فکر کرده و ارتباط برقرار می‌کنند. سیستم‌های زبانی به ساخته شدن دنیای انسان‌ها و ساختار

اقتدار کمک می‌کنند. (Kulkarni, 2012: 11-12) تاریخ‌نگاری در ذات خود سیاسی است، چرا که فعالیتی رقابتی است. در واقع تاریخ یک جامعه، تاریخ رقابت بر سر قدرت است. این رقابت ممکن است یک هویت تولید کند، اما هویتی که در طول رقابت با دیگران ایجاد می‌شود. (Sheppard, 2015: 122) بر همین اساس نیز وی معتقد است که داشتن تاریخ از داشتن هویت مهمتر است. تاریخ اندیشه سیاسی به مثابه فعالیتی در نظر گرفته می‌شود که می‌توان آن را تاریخ زبان سیاسی یا زبان‌های سیاسی نیز تلقی کرد. در هر جامعه سیاسی، مفاهیم لغوی متعدد، سبک‌های گفتمانی یا انواع تفکر وجود دارد. (Pocock, 2009: x) روش تاریخ‌نگاری وی از طریق نمایش متن در بستر مربوط به خود، به آشکار شدن معنای آن کمک می‌کند. (Pocock, 2019: 10) امتیاز برجسته رویکرد وی در این است که به مورخ یا نویسنده این توانایی را می‌دهد تا تاریخ یک فعالیت فکری را به مثابه تاریخ کنش‌هایی بنویسد که توسط انسان‌ها در شرایط بسیار متنوعی به وقوع پیوسته‌اند. این کنش‌ها علاوه بر اینکه سایر انسان‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بر شرایطی که در آن به وقوع پیوسته‌اند نیز تأثیر می‌گذارند.

جمهوری‌خواهی یکی از پارادایم‌های مورد علاقه پوکاک می‌باشد که در کتاب برهه ماکیاولی بدان پرداخته است. به نظر وی جمهوری‌خواهی چه در تئوری و چه در عمل سیاسی دوران باستان و مدرن، بیشتر از آنکه مشارکت توده مردم را تسهیل کند، جایگاه ممتازی را به نخبگان داده است. جمهوری‌خواهی در مدل کلاسیک آن - از ارسطو تا سیسرو در تئوری، و از اسپارتا تا رم در عمل - نهادها و کارکردهای ویژه‌ای برای بخشی از جمعیت قائل شده است که به صورت اشراف گونه‌ای حکومت کرده‌اند. در شکل مدرن نیز به توده مردم اجازه می‌دهد تا حاکمان خود را برای حکومت بر خودشان انتخاب کنند. این تعریف از جمهوری‌خواهی، لیبرال یا دموکراسی جمعی نامیده می‌شود. (McCormick, 2003: 615-616) این دیدگاه توسط اندیشمندان مکتب کمبریج و به ویژه پوکاک به چالش کشیده شده است. پوکاک چارچوبی تفسیری برای درک ماکیاولی و اندیشه جمهوری‌خواهی وی ارائه کرده است که در ضمن آن تلاش دارد مشکلات موجود در تئوری‌های سیاسی معاصر به ویژه لیبرال دموکراسی را نشان دهد. (McCormick, 2003: 620) وی در ایده‌ی جمهوری‌خواهی و برای برون رفت از مشکلات موجود در جامعه‌ی لیبرالیستی، بر مفهوم شهروندی و فضیلت شهروندی در سایه‌ی مشارکت سیاسی و فعال شهروندان در جامعه تأکید دارد. به نظر می‌رسد در دنیای کنونی، احیاء اندیشه‌ی جمهوری‌خواهی مدنی، بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد. تأثیر تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی پوکاک بر احیاء فلسفه سیاسی جمهوری‌خواهانه موضوعی است که تحقیقات مفصل‌تری را می‌طلبد.

بر اساس آنچه که بیان شد، پوکاک متدولوژی خود را بر پایه تاریخ‌نگاری طرح‌ریزی کرده است؛ این روش‌شناسی در مقابل روش‌شناسی متن‌محوری اشترواس بر زمینه‌گرایی در کنار پارادایم زبانی تأکید می‌کند، و به طور خلاصه به شرح ذیل دسته‌بندی می‌شود:

۱. برای بررسی اندیشه سیاسی بایستی بر اساس شرایط تاریخی و سیاسی دوره شکل‌گیری آن اندیشه، فضای خلق متن را بازسازی و بازآفرینی نمود.

۲. مورخ اندیشه سیاسی ممکن است بیشتر از آنچه که نویسنده در متن نمایش می‌دهد درباره جهان تاریخی و اجتماعی آن متن بداند، و بر همین اساس نیز فرضیه‌هایی را درباره نیت و کنش‌های صریح، ضمنی، ناخودآگاه و حتی خلاف واقع مندرج در متن شکل دهد؛

۳. زبان، کنشی از قدرت است که گوینده نسبت به شنونده اعمال می‌کند، و گفتمان یک سری از کنش‌ها هستند که در زبان و در چارچوب پارادایم زبانی اجرا می‌شوند؛

۴. برای روشن ساختن ساختار و سازماندهی پژوهش، بایستی پارادایم زبانی مسلط در هر دوره تاریخی شناسایی شود؛ پارادایم‌ها ممکن است اصلاح و یا کاملاً تغییر پیدا کنند. مطالعه تاریخ اندیشه سیاسی، مطالعه ظهور و سقوط پارادایم‌هاست. یکی از پارادایم‌هایی که همواره مورد توجه بوده و مجدداً در حال تبدیل شدن به پارادایم زبانی مسلط است، جمهوری‌خواهی مدنی می‌باشد؛

۵. از طریق بازسازی زمینه یا شرایط تاریخی و سیاسی و شناسایی پارادایم زبانی مسلط، موطن مشترکی بین خواننده (مورخ) و نویسنده متن ایجاد می‌شود که در چارچوب آن می‌توان به فهم اندیشه سیاسی نائل شد.

پی‌نوشت‌ها

۱. این مقاله مستخرج از رساله دکتری دانشجو با عنوان «تحول نگاه اسلام‌گرایان رادیکال به «دیگری» و نسبت آن با خشونت»، در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی (ره) و با راهنمایی جناب آقای دکتر محمد جواد غلامرضا کاشی می‌باشد.

۲. به نظر کالینگوود، «تاریخ در کتاب‌ها و اسناد گنجانده نشده است. تاریخ فقط در علاقه و مشغولیت کنونی مورخی زنده است که این اسناد را تفسیر می‌کند و به این طریق حالات ذهنی را که به کنکاش درباره‌ی آن می‌پردازد، از نو در خود احیا می‌کند.» (کالینگوود، ۱۳۹۶: ۳)

روش‌شناسی جان پوکاک در اندیشه ... (مهدی بخشی و محمدجواد غلامرضا کاشی) ۱۰۳

۳. رابرت فیلمر (۱۵۸۸-۱۶۵۳) نظریه‌پرداز سیاسی اهل انگلستان بود که در آثار خود به دفاع از حقوق الهی پادشاهان پرداخت. شناخته‌شده‌ترین اثر او پاتریشیا یا پدرسالار نام دارد که جان لاک در دو رساله در باب حکومت به نقد تفصیلی این اثر می‌پردازد.

۴. یکی از مکاتبی که لیبرالیسم را به شدت مورد انتقاد قرار می‌دهد، اجتماع‌گرایان می‌باشند. السدیر مک‌ایتنایر، از اعضای برجسته این مکتب، در کتاب در پی فضیلت، به فرسودگی و بحران اخلاقی جامعه لیبرالیستی اذعان می‌کند. (نگاه کنید به: مک‌ایتنایر، ۱۳۹۸)

۵. چهارمین رئیس جمهوری آمریکا و از نویسندگان قانون اساسی ایالات متحده آمریکا. برای بررسی اندیشه وی نگاه کنید به: (هلد، ۱۳۹۶: ۹۹-۱۰۶)

۶. لوئیس هارتز عقیده داشت لیبرالیسم در ایالات متحده بالیبرالیسم در سایر نقاط جهان تفاوت دارد زیرا که ایالات متحده هیچ‌گاه نخبه‌سالاری موروثی نداشته و بنابراین از مضرات جنگ طبقاتی که اروپا را درنوردید در امان مانده است.

کتاب‌نامه

- ادواردز، الستر و تاونزند، جولز (۱۳۹۱). *تفسیرهای جدید بر فیلسوفان سیاسی مدرن (از ماکیاولی تا مارکس)*، ترجمه خشایار دیهیمی، چاپ دوم، تهران: نشر نی.
- براتعلی‌پور، مهدی (۱۳۹۱). «جمهوری‌خواهی کامیونتریالیستی و سیاست حمایتی»، *فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، دوره ۴۲، شماره ۳، پاییز، صص ۲۲۹-۲۴۶.
- کالینگوود، رابین جورج (۱۳۹۶). *مفهوم کلی تاریخ*، ترجمه علی اکبر مهدیان، تهران: اختران.
- کوهن، توماس (۱۳۸۳). *ساختار انقلاب‌های علمی*، ترجمه عباس طاهری، تهران: نشر قصه.
- لاک، جان (۱۳۹۲). *دو رساله حکومت، ویراستار پیترو لاسلت*، ترجمه فرشاد شریعت، تهران: نگاه معاصر.
- فاستر، ب. مایکل (۱۳۸۰). *خداوندان اندیشه سیاسی*، جلد اول، قسمت دوم، چاپ پنجم، ترجمه جواد شیخ الاسلامی، تهران: امیرکبیر.
- مک‌ایتنایر، السدیر (۱۳۹۸). *در پی فضیلت: تحقیقی در نظریه اخلاقی*، ترجمه حمید شهریاری و محمد علی شمالی، چاپ سوم، تهران: سمت.
- هلد، دیوید (۱۳۹۶). *مدل‌های دموکراسی*، ترجمه عباس مخبر، چاپ چهارم، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.

Andrew, Edward (2016). "The Absence of Macpherson and Strauss in Pocock's Machiavellian Moment", *History of European Ideas*.

- Alexander, James (2016). "The Cambridge School, c.1875–c.1975", *History of Political Thought*, Vol. XXXVII, No. 2, Summer, pp. 360-386.
- Alun Jones, Robert (2000). "The work of J. G. A. Pocock", *Religion*, No 30, pp. 399-404.
- Browning, Gary (2016). *A History of Modern Political Thought; The Question of Interpretation*, Oxford University Press.
- Castiglione, Dario (2005). "Republicanism and its Legacy", *European Journal of Political Theory* 4(4), pp. 453-465.
- Collingwood, Robin George (1956). *The idea of history*, Oxford University Press.
- Dunn, John, and Wrigley, Tony, (2005). "Thomas Peter Ruffell Laslett (1915–2001)", *Proceeds of the British Academy*, Volume 130, Biographical Memoirs of Fellows IV, edited by P. J. Marshall, pp. 109–129, Oxford, Oxford University Press.
- Forbes, Duncan (1976). "Review of *The Machiavellian Moment: Florentine Political Thought and the Atlantic Republican Tradition*. By J. G. A. Pocock", Princeton University Press, *The Historical Journal*, Volume 19, Issue 02, June, pp 553 – 555.
- Gupta, Damyanti (1990). *Political Thought and Interpretation: The Linguistic Approach*, India, Politer Publisher.
- James, Samuel (2019). "J.G.A. Pocock and the idea of the 'Cambridge School' in the history of political thought", *History of European Ideas*, Vol. 45, Issue 1, pp. 1-17.
- Kulkarni, Mangesh (2012). "Text and Context: Methodological Debates in The Study of political Thought", *CAS Occasional Paper Series no. 5. Centre for Advanced Studies, Dept. of Politics and Public Admin., University of Pune.*, University of Pune.
- McCormick, John (2003). "Machiavelli Against Republicanism on the Cambridge School, "Guicciardinian Moments", *POLITICAL THEORY*, Vol. 31 No. 5, October, pp. 615-643.
- Nadon, Christopher (1996). "Aristotle and the Republican Paradigm: A Reconsideration of Pocock's Machiavellian Moment", *The Review of Politics*, Vol. 58, No. 4, Autumn, pp.677-698.
- Pinto, Riccardo Leite (2000). "Neo-Republicanism: A Critical Introduction", PAPER for Workshop 2, *The History of Political Concepts*, at ECPR Joint Sessions, Copenhagen, 14-19 April.
- Shapiro, Ian (1990). J. G. A. Pocock's republicanism and political theory: A critique and reinterpretation, *Critical Review, A Journal of Politics and Society*, 4:3, 433-471.
- Sheppard, Kenneth (2015). "J. G. A. Pocock as an Intellectual Historian", in Watmore, Richard, and Young, Brian (eds) *A Companion to Intellectual History*, Wiley Blackwell, pp. 114-125.
- Soll, Jacob (2010). "J. G. A. Pocock's Atlantic Republicanism Thesis Revisited: The Case of John Adams's Tacitism", *Republics of Letters: A Journal for the Study of Knowledge, Politics, and the Arts* 2, no. 1, December 15, pp. 21-37.
- Pocock, John G. A. (1962). "The History of Political Thought: a methodological Inquiry", In: Pocock, John G. A. *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 2-19.
- Pocock, John G. A. (1971). "Working on Ideas in time", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 20-32.

- Pocock, John G. A. (1973). "Verbalizing a Political act: towards a politics of Speech", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 33-50.
- Pocock, John G. A. (1975a). *Machiavellian Moment, Florentine Political Thought and the Atlantic Republican Tradition*, Princeton University Press.
- Pocock, John G. A. (1975b). "Prophet and Inquisitor or, A Church Built upon Bayonets cannot Stand: A common on Misfield's "Strauss's Machiavelli", *Political Theory*, vol. 3, No. 4, November, pp. 385-401.
- Pocock, John G. A. (1980). "Political Ideas as Historical Events: political Philosophers as Historical actors", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 51-66.
- Pocock, John G. A. (1989). *Politics, Language and Time: Essays on Political Thought and History*, Chicago: University of Chicago Press.
- Pocock, John G. A. (1981). "The Reconstruction of Discourse: Towards the Historiography of Political Thought", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 67-86.
- Pocock, John G. A. (1986). *Virtue, Commerce, and History, Essays on Political Thought and History, Chiefly in the Eighteenth Century*, Cambridge University Press.
- Pocock, John G. A. (1987a). "The Concept of Language and *métier d'historien*: Some Considerations on Practice", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 87-105.
- Pocock, John G. A. (1987b). "Texts as Events: Reflection on the History of Political Thought", In: Pocock, John G. A., *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press, 2009, pp. 106-121.
- Pocock, John G. A. (1987c). *The Ancient Constitution and The Feudal Law, A Study of English Historical Thought in The Seventeenth Century*, Cambridge University Press.
- Pocock, John G. A., Gordon Schochet and Lois G. Schwoerer (1994). *The Varieties of British Political Thought, 1500-1800*, Cambridge University Press.
- Pocock, John G. A. (2005). "The politics of historiography", *Historical Research*, vol. 78, no. 199, pp. 1-14.
- Pocock, John G. A. (2009). *Political Thought and History, Essays on Theory and Method*, Cambridge University Press.
- Pocock, John G. A. (2011). "Historiography as a form of political thought", *History of European Ideas*, No. 37, pp.1-6.
- Pocock, John G. A. (2019). "On the unglobality of contexts: Cambridge methods and the history of political thought", *Global Intellectual History*, to link this article: <https://doi.org/10.1080/23801883.2018.1523997>
- Watmore, Richard (2015). "Cambridge School of Intellectual History", *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Volume 3, pp. 61-65.